

SEBASTIÀ SÀNCHEZ-JUAN, POETA MARGINAT

per Albert Manent

El 1922 un desconegut David Cristià de divuit anys provocà un cert escàndol amb un full volander: «Segon Manifest futurista català (Contra l'extensió del tifisme en literatura)». El text respon a una revolta contra el Noucentisme, ataca el «neoclassicisme encarcerat» i proclama que «a la poesia no li cal el vers». I s'esbrava amb una sentència, tan pomposament grollera com infantil i inofensiva, encara que alcés alguna rèplica i alarmés algun temorenc: «Obrim la boca per a gitar un gargall en aquest tifisme tan pudent de poetes amb minúscula i per a cridar uns mots subversius».

Dòcil a un vers de l'autor de *L'irradiador del port i les gavines*, «fem l'escamot dels soldats d'avantguarda», l'adolescent David Cristià —pseudònim de Sánchez-Juan— ve a ésser una mena d'emanació de Joan Salvat-Papasseit. Aquest havia publicat el 1920 el primer manifest «Contra els poetes en minúscula», crida de llibertat creadora i repudi de l'establishment líric de l'època. Algunes circumstàncies personals d'ambdós expliquen la devoció mútua i les «afinitats electives». Tots dos duen un cognom d'origen no català. Sánchez-Juan és mestís de pare murcià i mare balear. Tots dos són homes de suburbi: Salvat de la Barceloneta, Sánchez-Juan de Sants. El pare del primer feia de fogoner de vaixell, el del segon era guardaagulles. Tots dos esdevindran «homes de molts oficis». Sánchez-Juan farà de barber, de taverner i de dependent d'una fàbrica de botons. Una adolescència perllongada i immadura els uneix. El manifest de Sánchez-Juan fa que Lluís Capdevila, des de «L'Esquella de la Torratxa», repiqui les campanes a glòria laica. I els «insolents» postulats teòrics de Sánchez-Juan cercaren aviat una praxi, i aparegué el llibre *Fluid* (1924), quan el poeta complia els vint anys. L'alquímia literària s'hi desenvolupa en poemes-collage, en gargots, en experiments inconnexos i en sensacions ben diverses: s'embadaleix amb una mena d'«aeropoèsi», juga amb el desgavell tipogràfic i proclama el culte al maquinisme.

Però aquest assaig «futurista» serà efímer, tot i que en d'altres llibres en quedin rastres. El 1925, recorda un crític coetani, «Sánchez-Juan, esdevingut civilíssim, conviu literàriament a la pàgina central de «La Veu de Catalunya», i hi publica magnífics sonets, on supera el seu *Fluid*. Dissortadament, però, Salvat ja no hi és, i no pot meravellar-se'n».

Sánchez-Juan, que no llegia Gorki ni era temptat per l'Acràcia, es converteix aviat al catolicisme (com Junoy, un altre experimentador de l'Avantguarda), i la seva rell-

Sebastià Sánchez-Juan, en una foto recent.

gió esdevé, a moments, apologètica («Himne a l'Esperit Sant», poemes a Santa Teresa). L'evolució l'integra cap a un corrent més formalista, assaja fórmules arromançades, tradicionals, i canta la vida de la casa i de la quotidianitat més neta, familiar i de suburbi transfigurats. Sánchez-Juan es converteix, per exemple, en un corrector excepcional: m'ho han testimoniat els seus companys a l'oficina de l'Institut i J. M. de Casacuberta mateix. Alhora no deixa d'ésser un dels fundadors del grup «Els Set Davant el Centaure» —on no manquen Dalí i Foix—, es compta entre els col·laboradors de «L'Amic de les Arts» i assisteix a les sessions d'«El Ateneillo» de Rafael Baradas.

Amb *Constellacions* (1927) accentua la tendresa neoromàntica i fa una virada estètica considerable. De vegades excessivament liliàl i trencadís, el poeta escriu els sonets dels «poetes amb minúscula», abans rebutjats. L'amor se li ha convertit en una litúrgia platònica. Hi ha ecos de Lorca, de Garcés. Però el piano de maneta, el quiosc de begudes, l'anunci lluminós continuen ésser ingredients del seu món. Amb *Elegies* (1928), aquest món s'interioritza més, ressalten les imatges de qualitat incorporària i té «el sentit de l'eteri». A *Cua de gall* (1929) el carnerisme alambinat conviu amb alguna experiència d'un futurisme menys catòlic i menys programàtic. L'«Oda al Poble Nou» és una apoteosi del seu salvatisme. *Cua de*

gall respon, segurament, a un moment de plenitud personal. *Divagacions* (1929), en canvi, coincideix amb el segon manifest surrealista i, tot i que és, per a mi, un llibre frustrat, segueix el fil oníric. *Cançons i poemes* (1931) representa l'opció definitiva del poeta: integrar-se als corrents neosimbolistes, ja consolidats. És un llibre epitalàmic, madrigalesc, amb caigudes de gust literari, que a *Poemes de promès* (1933) vol reblar en una mena de filosofia de l'enamorament. El poeta sent veus d'àngel, flota en el platonisme extrem i continua éssent un infant il·lusionat.

Els primers mesos del 1939 tenia a punt una antologia poètica de l'obra anterior, que titulà *Prismes*, la qual bandejà i reelaborà amb fortuna diversa. El llibre, imprès els darrers dies de la Catalunya republicana, fou autoritzat a circular, encara que restringidament, pels vencedors. Sánchez-Juan s'hi havia sumat, per bé que des d'un lloc secundari de censor-tàvec, que no li donaria diners, com a d'altres que muntarien empreses culturals en castellà per a fer «barcelonisme». Durant una dècada el poeta català emmudeix. Publica *Régimen* (1940), llibre polític de lloes i endreces. Més tard *Blanco y rosicler* i *Sonetos*, aquests dos dins un simbolisme refinat. El 1952 edita *Claror* amb els temes i les formes, ja inseparables, del seu món. Però s'estavella quan assaja la lírica-èpica. Hi ha ressons dels millors temps en poemes com «Drapaire de teatre», «Carretó amb gelats», etcètera. El 1957 apareix la segona edició de *Prismes* amb un pròleg caòtic i teòric. Els seus quatre darrers reculls *Principat del temps* (1961), *Somnis i èxtasis* (1967), *Seny d'amor* (1969) i *Escaïences* (1974) no tenen gaire unitat i són com un mirall de la seva vida reclosa de malalt, oberta als records, a les lectures i a la meditació. Retornen els temes elementals, reviscuts amb la frescor d'un somni d'infantesa...

El 1955 havia publicat *Miralls*, versions de lírica europea, i uns anys abans, amb el pseudònim d'Abel Iniesta, una «Antologia poètica del Barrio Chino». Morí l'octubre de 1974, havent deixat a punt unes memòries que no passen de l'any 1936 i que aviat seran en premsa.

Els antologistes militants de la postguerra han exclòs la poesia de Sánchez-Juan amb un criteri aparentment estètic. No vull discutir llur llibertat, però crec que els dotze títols en català de l'autor de *Fluid* mereixen més atenció que la que la crítica, en general, li ha atorgat. Hi ha un clixé sobre la seva obra que voldria començar a remoure amb aquesta nota.